

РЕЦЕНЗИЯ

от доц. Величка Йорданова Андонова, дф,

Ръководител Катедра по фармацевтични технологии на факултет „Фармация“ при
Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна
Вътрешен член на научно жури, назначено със заповед № Р 109-380/18.09.2025 г. на Ректора
на Медицински университет – Варна

Относно: процедура за защита на дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор“, на тема *„Централизирано разтваряне на лекарствени продукти за системно лечение на злокачествени заболявания в болничните аптеки в България – специфики, предизвикателства и перспективи“* с автор *маг.-фарм. Велина Григорова* в област на висше образование 7. *Здравеопазване и спорт*, професионално направление 7.3. *Фармация*, докторска програма *„Болнична фармация“*

Общо представяне на процедурата

Представеният комплект документи от докторанта маг.-фарм. Велина Григорова са в съответствие с изискванията на Правилника за развитие на академичния състав в Медицински университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна. Тя е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение (Заповед № Р-109-340/11.08.2022 г.) по докторска програма „Болнична фармация“, професионално направление 7.3. Фармация, в Катедра „Организация и икономика на фармацията“ на факултет „Фармация“ при МУ „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна (МУ-Варна) с научни ръководители проф. Евгени Григоров, д.ф. и проф. Асена Сербезова, д.ф., д.м.н. Маг.-фарм. Велина Григорова е изпълнила всички изисквания по отношение на свободна докторантура, което е видно от представените документи. Отчислена е с право на защита със Заповед № Р-109-380/18.09.2025 г. на Ректора на МУ-Варна.

Кратки биографични данни за докторанта

Маг.-фарм. Велина Христова Григорова има придобита магистърска степен по „Биология“ от СУ „Св. Климент Охридски“ и по „Фармация“ от МУ-София, призната професионална квалификация „магистър-фармацевт“, както и две специалности за СДО: „Клинична фармация“ и „Болнична фармация“. През 2022 г. е зачислена като докторант в самостоятелна форма на обучение в докторска програма „Болнична фармация“ към катедра „Организация и икономика на фармацията“ към факултет „Фармация“ при МУ-Варна.

Велина Григорова е активен член и участник в развитието на професионалната гилдия, заемайки различни длъжности в Български фармацевтичен съюз – член на УС, зам.-председател на УС и и.д. Председател на УС. В продължение на 10 години тя е председател на УС на Професионалната организация на болничните фармацевти в България; била е член на УС и председател на Българското сдружение за онкологична фармация. От 2006 г. до днес професионалният ѝ път е свързан с болнични лечебни заведения, в които се извършват дейности по лечение на злокачествени заболявания, като от 2008 г. заема длъжността

ръководител на болнична аптека последователно в СБАЛДОХЗ-София, „Уни Хоспитал“ – Панагюрище, Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Младост и понастоящем – Аджибадем Сити Клиник УМБАЛ Токуда в гр. София. Активен участник е в множество национални и международни професионални срещи и конференции.

Структура и раздели на дисертационния труд

Дисертационната работа е структурирана съгласно изискванията в „Правилника за развитие на академичния състав на МУ „Проф.д-р Параскев Стоянов“ гр.Варна – увод, литературен обзор, цел и задачи, материали и методи, резултати и дискусия, изводи, заключение, приноси, библиография и приложения – общо 139 страници. Формулираните задачи на изследването са изчерпателно разгледани и коментирани в отделни подточки на главата с резултатите, като има обобщаваща дискусия/изводи/заключение в края на отделните части. Дисертационният труд съдържа общо 139 страници, онагледен е с 54 фигури и 10 таблици. Включени са 5 приложения. Библиографската справка включва 139 източника на български и английски език.

Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Предложеният за обсъждане и оценяване дисертационен труд, разработен от маг.-фарм. Велина Григорова е със заглавие: „ЦЕНТРАЛИЗИРАНО РАЗТВАРЯНЕ НА ЛЕКАРСТВЕНИ ПРОДУКТИ ЗА СИСТЕМНО ЛЕЧЕНИЕ НА ЗЛОКАЧЕСТВЕНИ ЗАБОЛЯВАНИЯ В БОЛНИЧНИТЕ АПТЕКИ В БЪЛГАРИЯ – СПЕЦИФИКИ, ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА И ПЕРСПЕКТИВИ“.

Разработката е изцяло в областта на докторската програма, изключително актуална, като за първи път се прави систематичен анализ на централизираното разтваряне на лекарствени продукти за системно лечение в България след въвеждането му през 2015 г. Разгледани са състоянието, перспективите и възможностите за оптимизиране на процесите в онкологичната фармация и болничните аптеки. Резултатите и препоръките са оформени така, че при изпълнение да могат да доведат до по-ефикасното и безопасно приготвяне, съхранение и прилагане на лекарствата за системно лечение на злокачествени заболявания в страната. Направеното проучване, както и спецификата на извършваната дейност, ясно показват необходимостта от въвеждането на специализирано теоретично и практическо обучение на фармацевтите, приготвящи разтвори на противотуморни лекарства в болничните аптеки.

Познаване на проблема

Литературният обзор е с обем от 48 страници, разделен на 5 части. Разгледана е класификацията на лекарствените продукти за лечение на злокачествени заболявания. Описани са подробно причините за възникването и въвеждането на централизираното приготвяне на разтвори на противотуморни лекарствени продукти, както и особеностите на асептичния метод на работа. Представена е утвърдената практика в други страни за обучение на фармацевтичния персонал, приготвящ парентерални разтвори. Проследено е историческото развитие в България на централизираното разтваряне на лекарства за системно лечение на

злокачествени заболявания. Демонстрирани са изчерпателност, ясен и разбираем стил на писане, аналитичност и логическа връзка между разделите на литературния обзор.

Цел и задачи на изследванията

На базата на направения задълбочен литературен обзор, докторантът формулира целта на настоящата дисертация, а именно – проучване и анализиране на процеса по централизирано приготвяне на разтвори на лекарствени продукти за системно лечение на злокачествени заболявания в болничните аптеки в България, както и подготовката на персонала за извършването на тази специфична фармацевтична дейност. Вторична цел на дисертационния труд е представянето на перспективите за развитието на процеса в нашата страна. Дефинирани са 6 задачи, като логичната им последователност и решаването им дава възможност за постигане на крайната цел.

Методика на изследването

Цялостната методика на изследването следва логичен ход, целящ решаване на поставените задачи във връзка с целта на дисертационния труд. Дисертантът е избрала съвременни методи (исторически метод, документален метод, статистически метод, графичен метод, метод – интервю), които тя умело прилага, като демонстрира задълбочени теоретични знания за същността им. Големият брой от методи, приложени при разработването на дисертационния труд, показва широката мултидисциплинарност на проучването и цялостен подход.

Анализ на резултатите

Получените резултати са представени ясно и стегнато, обособени в шест точки. В първата се анализира нормативната уредба в България, определяща централизираното приготвяне на разтвори за директно приложение на лекарствени продукти за системно лечение на злокачествени заболявания. Анализ на лечебните заведения, в които се извършват дейности по медицинска онкология и/или клинична хематология и/или детска клинична хематология и онкология е представен във втората точка. Отчетените към НЗОК неизползваеми остатъци от приготвянето на антинеопластични лекарства за периода 2020-2024 г. са анализирани в точка 3. В четвъртата и петата точка са посочени резултатите от проучването на демографската и професионална характеристика на фармацевтите, които приготвят парентерални разтвори на противотуморни лекарства, както и подготовката им за тази специфична дейност. Препоръки за подобряване на нормативната уредба и специализираното обучение на фармацевтите са представени в шеста точка.

Прави впечатление умението на докторантката да анализира резултатите и да разкрива сложни причинно-следствени връзки, което е показател за нейното вече формирано изследователско мислене. Представянето и дискутирането на резултатите се отличава с висока прецизност, задълбоченост и аналитичност, като ясно свидетелства за отлична теоретична подготовка и способност за критичен научен подход.

В заключение са формулирани ясно и точно изводите (14 на брой), които произтичат от получените резултати от всяка поставена задача в дисертационния труд.

Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Детайлното ми запознаване с дисертационния труд на Велина Григорова показва, че изведените научно-теоретични и научно-практически приноси са с оригинален характер и са реално защитени в представения труд. Високо оценявам изведените научно-практически приноси, касаещи направените предложения за законодателни изменения в сектора, които биха довели до повишаване качеството на приготвените продукти, безопасна работна среда за персонала, ефективно използване на обществените средства в болничните заведения, както и до създаване на национално одобрена и призната програма за обучение на фармацевтите, приготвящи разтвори за системно лечение на злокачествени заболявания.

Преценка на публикациите по дисертационния труд

Представените пълнотекстови публикации са по темата на дисертацията – една на английски език в списание, индексирано в световните бази данни Scopus / Web of Science и с импакт фактор, и 4 в български реферирани научни издания. В четири от публикациите докторантката е първи автор от екипа. Публикациите отразяват проведените проучвания, резултати и анализи на дисертационния труд в значима степен. Участията в научни форуми в България и чужбина са общо 14.

Лично участие на докторанта в проведеното дисертационно изследване

Извършена е много голяма по обем експериментална работа. Получените резултати имат научен и приложен характер. Извън съмнение е личното участие на докторанта в прегледа на проблема, формулиране на целта и задачите, провеждане на експерименталните изследвания, анализ на резултатите и изведените приноси, както и подкрепата на научните ръководители. Видно е задълбочено разбиране на специфичната материя и свободно боравене с терминологията в дисертационния труд.

Автореферат

Авторефератът е изготвен съгласно изискванията. В него са включени целта и задачите и описание на използваните материали и методи. Представените изследвания и обсъждане напълно отразяват основните резултати, постигнати в дисертацията. Получените резултати са онагледени с достатъчен брой фигури и таблици. Изводите съвпадат с тези в дисертационния труд. Включени са научните приноси, както и списък на публикациите и участия в научни форуми във връзка с дисертационния труд и забелязани цитирания. Запознаването с автореферата дава възможност напълно да бъде разбран разработвания проблем, проведените изследвания и тълкуване на получените резултати.

Критични забележки и препоръки

Нямам критични забележки. Горещо препоръчвам да бъдат продължени изследванията по темата.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд *съдържа оригинални научни резултати, които представляват принос в науката, и отговаря на всички* изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник за развитие на академичния състав на МУ-Варна.

Дисертационният труд показва, че докторантът *Велина Христова Григорова притежава* теоретични знания и професионални умения по научната специалност „Болнична фармация“. Овладева е много методи, провела е голям обем от експериментални изследвания, показала е способност да интерпретира получените резултати. С това демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси и *предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Велина Христова Григорова* в докторска програма „Болнична фармация“, професионално направление 7.3. Фармация, за разработения дисертационен труд на тема „Централизирано разтваряне на лекарствени продукти за системно лечение на злокачествени заболявания в болничните аптеки в България – специфики, предизвикателства и перспективи“.

13.11.2025 г.
гр. Варна

Изгот

(доц. Величка Андонова, дф)

Заличено на основание чл. 5,
§1, б. „В“ от Регламент (ЕС)
2016/679